

Тема 9

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

§ 32 / Загальна характеристика глобальних проблем сучасності

- Пригадайте, що ви знаєте про глобалізацію.

1. Актуальні проблеми людства.

Науково-технічна революція, що триває протягом останніх десятиріч, істотно змінила світ. Передусім на вищий рівень вийшла комунікація. Електронний лист за лічені секунди досягає адресата в найвіддаленішому місці Землі. Завдяки Інтернету спростився доступ до інформації. Побут і дозвілля людини полегшують десятки різноманітних пристроїв.

Технічна революція значно наблизила людей один до одного, але вона одночасно й розмежувала їх за місцем проживання в багатих чи бідних країнах, а також за рівнем доступу до технічних та інших благ. Можна скільки завгодно говорити та слухати про суспільство рівних можливостей, вільну конкуренцію, подолання відставання в соціальному розвитку, але одночасно мільйони людей потерпають від голоду, а інші лікуються від надмірної ваги. Те ж саме стосується медичної допомоги, роботи, грошей, освіти та житлових умов — їх не можна навіть порівнювати. Крім того, у країнах «третього світу» вже давно розміщуються виробництва, шкідливі для довкілля та людей. Причому країни Заходу, особливо США, робили і роблять усе можливе, аби й надалі зберігати таке становище.

За даними ООН, через різні перешкоди та обмеження експорту своєї продукції країни, що розвиваються, щорічно втрачають до 700 млрд доларів. Ця сума набагато перевищує загальний обсяг укладених у ці країни іноземних інвестицій, які, по суті, не дають позитивних результатів. Гроші потрапляють до рук корумпованих чиновників або витрачаються на формування економічної системи, яка нездатна самостійно існувати.

У 2007 р. на долю найбагатших держав припадало 76 % виробництва світового валового внутрішнього продукту, країни із середніми доходами виробляли 20,7 %, а бідні (120–130 країн) — лише 3,3 %. Тобто ідеться про ту саму колоніальну залежність, хоча вона проявляється нині в інших формах.

Загальновідомо, що ми не тільки живемо на одній планеті, а й залежні один від одного. До того ж ця залежність набагато сильніша, аніж видається на перший погляд. Найкращою ілюстрацією такої ситуації є наслідки катастрофи на Чорнобильській АЕС, що й досі відчуваються не тільки в Україні, а й у Польщі та Білорусі. Розміщення шкідливих виробництв за межами зон проживання або навіть у чужих країнах не захищає від можливості виникнення

глобального «парникового ефекту», посилення негативного впливу ультрафіолетового випромінювання, підвищення рівня Світового океану та зміни клімату. Державні кордони не впливають на чистоту повітря та стан водойм, які отруює сусідня держава. Багатим суспільствам завдає шкоди нелегальна міграція, створюючи вогнища економічного, політичного, релігійного та міжетнічного напруження. І все це відбувається на тлі поступового зменшення впливу Заходу.

Отже, жити за рахунок інших або хижацького використання багатств природи з кожним роком стає дедалі складніше. Постали такі глобальні проблеми, нехтування якими реально загрожує подальшому існуванню людства:

- екологічні;
- вичерпання природних ресурсів і необхідність їх збереження;
- демографічні;
- міжнародної безпеки у світі;
- поширення невиліковних хвороб;
- загальної кризи моралі.

2. Екологія: сучасне становище та перспективи.

Забруднення довкілля досягло безпрецедентних масштабів — «екологічне житло» людини становить майже 1/4 земної суші, але лише десята частина цієї площі придатна для землеробства. Через непродумане використання інтенсивних сільськогосподарських технологій вона щороку зменшується приблизно на 5 млн гектарів.

Масове застосування пестицидів і гербіцидів знищує ґрунтоутворювальну флору та фауну, водночас сприяючи розмноженню шкідливих комах і бактерій. Нині існують майже 400 видів шкідників рослин, які мають стійкість до впливу хімічних препаратів.

Швидкими темпами відбувається забруднення атмосфери шкідливими продуктами металургійної, хімічної, залізорудної промисловості, а також індивідуальними транспортними засобами. Щорічно до атмосфери потрапляє понад 200 млн т вуглекислого газу, 150 млн т двоокису сірки, 55 млн т окислів азоту та багато іншого — загалом майже 23 млрд т газів і понад 1 млрд т інших сполук. Понад 350 млн автомашин поглинають кисень, необхідний для дихання 1 млрд

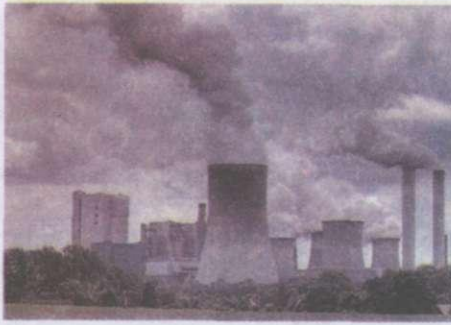

Багато видів представників дикої природи гинуть через негативний вплив техногенних чинників

Звалище радіаційно забрудненої техніки

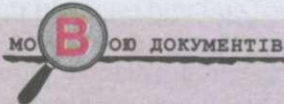

Забруднення атмосфери створює загрозу існуванню людства

кліматичними змінами, пов'язаними з підвищенням температури поверхні Землі, наслідки яких навіть важко передбачити. Танення льодовиків в Антарктиді та Гренландії може призвести до затоплення значної частини земної суші.

Не краще становище з водою, головним споживачем якої (майже 70 %) є сільське господарство. Учені стверджують, що наявних водних джерел вистачатиме, навіть якщо витрати зростуть удвічі. Проте непокоїть якість цієї води, яка забруднюється каналізаційними стоками, продуктами промислових відходів й пестицидами. Через кожні 5 років кількість споживачів неякісної води у світі збільшуватиметься приблизно на 100 млн. Три чверті населення країн «третього світу» взагалі користуються водою, що не проходить жодного санітарного очищення. До речі, забруднена вода — причина майже 80 % інфекційних захворювань.

Під загрозою знаходиться й Світовий океан, куди щорічно скидається понад 600 млрд т забруднених промислових відходів. Існують великі «мертві» ділянки води, забруднені нафтою. Риба, яку виловлюють у Світовому океані, відповідно, також забруднена.

З відозви Генерального секретаря ООН П. Гі Муна з нагоди Всесвітнього дня океанів

8 червня 2010 року

Океани відіграють провідну роль у нашому повсякденному житті. Вони — невід'ємна частина процесу сталого розвитку та важливий об'єкт наукових досліджень... Однак щоб повною мірою скористатися благами, які дарують нам океани, ми повинні вирішити проблему руйнівного впливу на них діяльності людини. Різноманітні біологічні види, що живуть в океанах, перебувають під загрозою, що неухильно зростає. Надмірна експлуатація живих ресурсів моря, зміна клімату та забруднення океанів небезпечними для них речовинами й відходами виробничої діяльності — усе це являє серйозну загрозу для морського середовища. Так само це стосується й злочинної діяльності, зокрема піратства, що має серйозні наслідки для безпеки судноплавства та мореплавців... У другу річницю Всесвітнього дня океанів я закликаю уряди та громадян, де б вони не перебували, визнати неминущу цінність Світового океану — і долучити свій внесок для забезпечення його здоров'я та життєздатності.

• Прокоментуйте наведений текст. Чому, на вашу думку, ООН мусить обмежуватися лише закликами?

Незважаючи на заходи світового співтовариства, спрямовані на збереження та відновлення лісів, які справедливо називають «зеленими легенями планети», їх площа продовжує катастрофічно зменшуватися. За даними експертів Продовольчої та Сільськогосподарської організації ООН, площа вологих тропічних лісів у 2001–2010 рр. зменшилася на 8,5 % — більше, ніж за попереднє десятиліття, і зменшується настільки швидко, що це може спричинити зникнення майже 135 видів рослин, тварин і комах щоденно, а за рік ці втрати становитимуть уже понад 50 тис. видів. Аналогічна ситуація спостерігається і в інших лісах, причому основною причиною цього явища є діяльність людини: комерційні вирубування, розширення площ під посіви сільськогосподарських культур, пасовища, тваринницькі ферми, сільськогосподарські угіддя, а також будівництво гребель, прокладання доріг і трубопроводів, гірничорудні розробки тощо. У світовому масштабі площі лісів зменшуються зі швидкістю 13 млн га на рік (відновлюється лише 1/10 частина). Території країн колишнього СРСР дуже засмічені — навіть у Сибіру поблизу великих міст ліси перетворюються на звалища.

Значна частина лісів знищується внаслідок пожеж

З метою порятунку зелених насаджень у розвинених країнах багатьом лісовим масивам надається статус особливої зони охорони, їх усе частіше бере під контроль держава. Площа приватних лісів повсюдно зменшується. Ця тенденція найяскравіше проявляється в Північній Америці. Так, у Канаді 95 % лісів належать провінціям, а в США державних лісів хоча й набагато менше (усього 55 %), але протягом останніх років їх площа постійно зростає.

3. Природні ресурси.

Проблема нестачі природних ресурсів і ресурсозбереження безпосередньо пов'язана з екологічною кризою. Вона значною мірою має суб'єктивний характер, оскільки наявні можливості, безумовно, можна використовувати раціональніше. У 1960-х роках більшість країн не виходила за межі своїх екологічних ресурсів. І тільки в 1970–2005 рр. біологічна розмаїтість знизилася приблизно на третину, а наслідки шкоди, завданої руйнівною діяльністю людини, подвоїлися. Однак навіть наявні ресурси розподіляються непропорційно.

Природні ресурси — це об'єкти та процеси природи, які використовує суспільство для задоволення своїх матеріальних і духовних потреб. До них належать: корисні копалини, джерела енергії, ґрунт, водойми, мінерали, ліси, дикорослі рослини,

Терикони — відходи видобування кам'яного вугілля

тваринний світ, генофонд культурних рослин і свійських тварин, мальовничі ландшафти, оздоровчі зони тощо.

Людина використовує природні ресурси безпосередньо або в переробленому вигляді. Невичерпні ресурси мають здатність до відновлення, тому вони можуть використовуватися багаторазово, а запаси їх практично необмежені. До таких належать водні (зв'язані кругообігом), космічні (сонячна радіація), кліматичні; атмосферне повітря, енергія морських припливів тощо.

До вичерпних (невідновлюваних) ресурсів належать такі, які витрачаються й знищуються в процесі їх споживання. Це насамперед стосується ґрунту, рослинності, тваринного світу, поверхневих і підземних вод, а також деяких видів мінеральних ресурсів.

У минулому людина використовувала відновлювані енергетичні ресурси біомаси, води та повітря. Лише в XIX ст. вугілля стало відігравати провідну роль в енергетичному виробництві країн, які стали на шлях промислового розвитку, а з другої половини XX ст. його почала витісняти нафта. Так відбувся перехід на невідновлювальні ресурси, що нині забезпечують майже 75 % усієї споживаної енергії. Тому запаси нафти стрімко зменшуються і можуть бути вичерпані вже через 40–100 років, так само як і природний газ.

Учені прогнозують, що в недалекому майбутньому нестача природних ресурсів стане катастрофічною, оскільки біозапаси планети вичерпуються з небаченою в історії людства швидкістю. За даними Всесвітнього фонду дикої природи, природні ресурси споживаються нині швидше, ніж планета здатна їх відтворювати. Уже в 2003 р. біологічні можливості Землі були перевищені приблизно на 25 %. За умови збереження нинішніх темпів споживання ресурсів, до 2050 р. їх буде вдвічі менше від потреби.

4. Демографічна проблема.

Нині у світі щосекунди народжується 21 людина і помирає 18. З цієї причини населення Землі щодня збільшується на 250 тис. і майже на 90 млн осіб за рік. Процес безперервного зростання населення світу вимагає збільшення виробництва енергії, їжі, споживання мінеральних ресурсів, що посилює навантаження на біосферу планети, сприяє виникненню апокаліптичних прогнозів. Протягом останніх двох десятиліть приріст населення в цілому становив приблизно 2,4 %. При цьому в більшості розвинених країн він не перевищував 0,5–1 %, зате в країнах, що розвиваються, досягав, 4 %. Максимально цей процес позначився на Індійському субконтиненті, у Західній Азії та деяких африканських країнах. Загалом, дві третини земного населення — це так звані «однодоларові країни» (де люди в день отримують не більше одного долара) — Азія, Африка та Латинська Америка. У цих регіонах видобувається половина сировинних і паливних ресурсів планети, але країни цих континентів споживають лише 1/8 частину своїх багатств. Розрив між багатими та бідними країнами щороку зростає.

У провідних, індустріально розвинених країнах стає реальністю проблема надлишкового населення. Масова легальна та неле-

гальна міграція до розвинених країн здатна породити нову проблему з непередбачуваними наслідками. Недавні конфлікти на національному ґрунті в Греції та Франції є провісниками майбутніх, значно відчутніших потрясінь. Навіть економіка США навряд чи спроможна забезпечити 400 млн мешканців, яких за прогнозами ця країна матиме в 2050 р.

При збереженні сучасних темпів зростання населення в найближче десятиліття до «клубу землян» додасться ще майже 1 млрд чоловік. Демографи не сподіваються стабілізації чисельності населення раніше 30-х років ХХІ ст., коли вона досягне 10–12 млрд. Натомість варто очікувати різкого загострення всіх негативних процесів, помітних уже нині. Причому процеси, що практично неминуче супроводжують зростання населення, охоплюють усі сфери життя. Ідеться, зокрема, про зниження життєвого рівня, спричинене багатодітністю, що позначається на стані сімейного бюджету; підвищення ціни на землю, особливо в містах; подорожчання житлового будівництва, ресурсів, систем життєзабезпечення; зростання непродуктивних витрат.

Відбувається також неконтрольоване збільшення кількості населення міст. Оскільки розширення площі сільськогосподарських угідь уже практично неможливе, надлишок населення спрямовується до міст, які обростають багатомільйонними трущобами, що не тільки забруднюють навколишнє середовище, а й поступово насуваються на орні землі та національні парки.

У деяких країнах густина населення становить сотні мешканців на квадратний кілометр. Майже половина людства живе в містах. У більшості країн Сходу дуже високі темпи народжуваності збігаються з одночасним зниженням темпів смертності.

Перед деякими країнами, насамперед західноєвропейськими, а також Японією та США постала проблема старіння населення. У глобальному вимірі кількість людей похилого віку зростає щорічно на 2 %. Це позначається на всіх аспектах життя суспільства — економічному, соціальному, політичному, культурному тощо. Натомість у бідних країнах кількість дітей і молоді значно перевищує можливості здобуття освіти та забезпечення робочими місцями.

Наукові фантасти у своїх творах уже передбачали подібний варіант розвитку людства — у трилогії американського письменника А. Азімова «Заснування», написаній у 1951 р., проблема перенаселення Землі вирішується за рахунок освоєння космічного простору.

5. Проблема міжнародної безпеки у світі.

Соціально-економічні проблеми, які все відчутніше турбують людство, об'єктивно сприяють формуванню критичної маси напівголодних, охоплених відчаєм, переважно молодих людей, які завдяки засобам масової комунікації вперше в історії мають можливість у режимі реального часу спостерігати життя багатіїв у своїй країні та за кордоном, страждаючи при цьому від почуття власної недосконалості й нереалізованості. Багато хто з них згодом пробує сили в армійських формуваннях, у «гарячих точках» планети. Вони повертаються звідти ще агресивнішими та замкнутими, до того ж «збагаченими» навичкою вбивати. Для цього їм варто лише вказати ворога та дати в руки зброю. «Під моїм керівництвом 300 тис. людей віком від 17 до 50 років — бездомних, безробітних, озлоблених, яким нічого робити. Єдине, на що вони здатні, — це воювати», — заявляв колишній президент Чечні Д. Дудаєв.

Нестабільності світового порядку сприяє й цивілізаційне протистояння між Заходом та ісламістами, між ісламістами й індуїстами в Індії, між ісламістами та слов'янською православною громадою, а також зміна розстановки сил у світі.

Згідно з прогнозом Світового банку, у 2020 р. США в кращому разі будуть другими в переліку країн із найбільш розвинутою економікою, а дев'ять місць у ньому належатимуть країнам, що розвиваються. Навіть якщо прогноз не достатньо точний, загальна тенденція залишиться незмінною. Вашингтон уже не може диктувати свою волю з багатьох питань і все частіше наштовхується на спротив. Економічні та політичні виклики США надходять звідусіль і вони будуть посилюватись.

Отже, у світі формуються нові центри економічної та політичної сили, зокрема в Азії та Латинській Америці. Динамічно розвивається Китай, який усе частіше починають називати «наддержавою XXI століття». На шлях прискореного розвитку стала також Індія.

Джерелом потенційного виникнення вибухонебезпечних конфліктів, за якими вимальовується привид війни, що нависав над людством усю другу половину XX ст., може стати боротьба за економічне панування. Загроза війни із застосуванням зброї масового знищення (термоядерної, хімічної, бактеріологічної), що ймовірно призведе до ліквідації людської цивілізації, може розпочатися за доступ до ресурсів. Наприклад, поклади такої важливої сировини, як нафта, швидко вичерпуються, а замінити її нічим. Переходом на інші види енергії можна лише частково вирішити цю проблему. Тому боротьба за доступ до нафтових родовищ, чимало яких зосереджено в районі Перської затоки, створює в недалекому майбутньому перспективу виникнення воєнних локальних або ширших конфліктів.

погляд
дослідника

З праці американського дослідника С. Гантінгтона «Зіткнення цивілізацій»

Захід намагається та намагатиметься й надалі зберегти своє становище та захищати свої інтереси, називаючи їх інтересами «світової спільноти». Цей вислів... покликаний надати правочинності в очах усього світу діям, що виражають інтереси США та інших західних держав... За допомогою МВФ та інших міжнародних економічних інститутів Захід... змушує інші країни вести ту економічну політику, яку вважає прийнятною.

- Прокоментуйте текст. Наведіть приклади, що проілюстрували б думку автора.

У потенційних війнах майбутнього бойові дії не обов'язково вестимуться між арміями. Набуває нових форм і проявів тероризм, якому стрімкий технічний прогрес починаючи із середини минулого століття не лише надав додаткового імпульсу, а й перетворив його на «ахіллесову п'яту» цивілізації. Цьому сприяють мініатюрність зброї, «прозорість» кордонів і авіатехніка, що дає змогу за лічені години перенестись у найвіддаленіші куточки земної кулі.

Стало порівняно легко виводити з ладу навіть системи життєзабезпечення цілих країн. Комп'ютерні мережі та трубопроводи, високовольні лінії та ядерні реактори, склади токсичних речовин і транспортні перевезення продуктів розпаду, радіоактивні відходи — усе це може в будь-яку мить потрапити під приціл терористів або стати об'єктом для шантажу з боку нечистих на руку політичних

діячів або фанатиків. Утім, знайдуться навіть такі, кого на теракт штовхає патологічне прагнення до популярності: Л. Лугані, який у 1898 р. здійснив замах на австрійську імператрицю Єлизавету, записав перед тим у своєму щоденнику: «Як хотілося б мені когось убити. Однак цей хтось неодмінно має бути відомим, аби це стало надбанням газет».

6. Проблема поширення невиліковних хвороб.

Забруднення навколишнього середовища та продуктив харчування все відчутніше позначається на здоров'ї населення. Щороку мільйони людей у світі стають жертвами «цивілізаційних» захворювань, перше місце серед яких посідає пандемія синдрому набутого імунного дефіциту (СНІД), кількість носіїв якого вже наближається до 40 млн.

Це захворювання передається при прямому контакті слизових оболонок або крові з біологічними рідинами, що містять вірус. Воно виникло в Західно-Центральній Африці наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст., а вперше було описано на початку 1980-х років.

За прогнозами вчених, протягом найближчих 20 років від СНІДу помруть майже 68 млн осіб (під час Другої світової війни загинуло майже стільки ж). Хоча лікувальні методи сповільнюють розвиток цієї хвороби, вакцини проти неї досі не створено. Ураховуючи цю обставину, затримати пандемію можна лише шляхом запобігання зараженню.

Значну небезпеку для людства становлять онкологічні хвороби. Гарантованих методів їх лікування не існує, хоча в галузі досліджень і лікування раку впродовж ХХ ст. було досягнуто значних успіхів.

Серед інших невиліковних хвороб варто згадати астму — респіраторні розлади, що виникають усередині легенів унаслідок запалення дихальних шляхів. Астму викликають пилок квітів, забруднене повітря, лікарські препарати, погодні умови, цигарковий дим та ін. Характерними ознаками цього захворювання є задишка, напади кашлю та інші симптоми, які можуть іноді загрожувати життю людини. Лікування зводиться до використання антиалергенних і протизапальних препаратів, які допомагають дещо послабити перебіг хвороби.

Дж. Махаммад.
СНІД

7. Проблема загальної кризи моралі.

Мораль суспільства в цілому не є ізольованою від інших чинників. Навпаки — її стан багато в чому є визначальним для подолання негативних явищ, з якими доводиться мати справу цивілізації. Адже необхідність не завдавати шкоди природі, суспільству або людині диктують моральні принципи, закладені ще в дитинстві. Тому стан екології є віддзеркаленням нинішнього морального стану людства. Криза моралі проявляється в:

- зростанні проявів асоціальної поведінки (злочинність, уживання наркотиків, насильство);
- руйнуванні традиційного типу сім'ї (розлучення, неповні сім'ї, позашлюбні діти);

- скороченні кількості громадських організацій та зниженні довіри до їх діяльності;
- зниженні інтересу до освіти й інтелектуальних видів праці.

Це насамперед пояснюється глобалізацією інформаційного простору, який розмиває духовні цінності національних культур пропагуванням насолод і переваг неконтрольованого споживання. Державні інституції, зазвичай, нездатні запропонувати прийнятну альтернативну ідеологію. Через це іноді навіть історія країни подається як калейдоскоп безглузких злочинів і помилок, а постаті осіб, вартіх наслідування, стають предметом «розвінчування».

Необхідно пам'ятати, що суспільство, яке втратило свої ідеали та зв'язок із минулим, є історично приреченим.

**ПЕРЕВІРТЕ
СЕБЕ**

1. Назвіть основні глобальні проблеми людства.
2. Дайте характеристику екологічній проблемі.
3. У чому полягає суть соціально-економічних проблем людства?
4. Чому виникла проблема збереження енергоресурсів?
5. Запропонуйте методи боротьби з поширенням пандемії СНІДу.

**ВИКОНАЙТЕ
ЗАВДАННЯ**

Складіть таблицю «Глобальні проблеми сучасності».

**ОБГОВОРЕННЯ
У ГРУПІ**

Чим можна пояснити, що людство на початку XXI ст. потрапило в кризовий стан?

§ 33 / Шляхи подолання нинішніх проблем людства

1. Пошуки рівноваги людини та середовища.

Більшість проблем, які доводиться вирішувати суспільству, є наслідком учинків людини. Отже, саме вона може подолати ці негативні процеси, дати їм зворотний хід. Проте це дуже складно, ураховуючи, що певні спроби в такому напрямі робилися й раніше, зокрема під егідою ООН і ЮНЕСКО. Існують продовольчі, екологічні та інші програми, але їх здійснення гальмується країнами, які продовжують активно захищати свої вузькокорисливі інтереси.

Важливим кроком уперед у питаннях скорочення або стабілізації викидів в атмосферу, які спричинюють парниковий ефект, стало підписання у **1997 р. Кіотського протоколу**, економічним підґрунтям якого є ринкові механізми, передбачені в цьому міжнародно-правовому акті. Один із них — торгівля надлишками скорочення викидів. У цьому випадку в межах певної території (регіону або країни) встановлюється загальна допустима норма викиду тієї або тієї

забруднюючої речовини. У межах цієї норми власні викиди підприємства визначають самостійно.

Такий підхід має стимулювати підприємства до пошуку способів досягнення загального нормативу викидів за рахунок:

- переходу на екологічно чистіший вид палива;
- заміни технологій;
- зміни профілю виробництва;
- скорочення його обсягу;
- закриття особливо «брудних» виробництв.

З Кіотського протоколу до рамкової конвенції ООН про зміну клімату

грудень 1997 р.

Стаття 2

1. Кожна Сторона, уключена до Додатку I, при виконанні своїх певних кількісних зобов'язань з обмеження та скорочення викидів відповідно статті 3, з метою заохочення сталого розвитку:

а) здійснює її/або надалі розробляє відповідно до своїх національних умов такі політичні заходи, як:

I. Підвищення ефективності використання енергії у відповідних секторах національної економіки.

II. Охорона та підвищення якості поглиначів і нагромаджувачів парникових газів... з урахуванням своїх зобов'язань у відповідних міжнародних природоохоронних угодах; сприяння раціональним методам ведення лісового господарства, залісненню та лісовідновленню на постійній основі.

III. Заохочення усталених форм сільського господарства у світлі міркувань, пов'язаних зі зміною клімату.

IV. Проведення дослідницьких робіт, сприяння їх упровадженню, розроблення та ширше використання нових і поновлювальних видів енергії, технологій поглинання діоксиду вуглецю й інноваційних екологічно безпечних технологій.

V. ...Звільнення від податків, мит і субсидій, що суперечать меті Конвенції, у всіх секторах — джерелах викидів парникових газів...

VI. Заохочення належних реформ у відповідних секторах з метою сприяння здійсненню політики та заходів, що обмежують або скорочують викиди парникових газів...

VII. Заходи щодо обмеження її/або скорочення викидів парникових газів...

- Прокоментуйте наведений текст. Висловіть своє ставлення до нього.

Ще одним цікавим ринковим механізмом, закладеним у Кіотському протоколі, є торгівля дозволами на викиди забруднюючих речовин або торгівля надлишками скорочення викидів. Суть його полягає в тому, що фірма, яка знизилася сумарні викиди забруднюючої речовини на своєму підприємстві до рівня нижче встановленого, має право продати ці «надлишки» комусь іншому, отримуючи за це кошти.

Кіотський протокол підписали майже всі світові держави, за винятком Західної Африки, Афганістану, Андорри, Сомалі, Сан-Марино та Ватикану. Сполучені